

NORGES HØYESTERETT

Den 30. august 2016 avsa Høyesterett dom i

HR-2016-01835-A, (sak nr. 2016/456), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Guro Hansson Bull)

mot

Knut Øverbø

(advokat Arne Gunnar Aas)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falch**: Saken gjelder lovanvendelse og straffutmåling ved domfellelse for medvirkning til grov korrupsjon. Lovanvendelsen reiser spørsmål om det i tillegg skulle vært domfelt for grov utroskap, jf. straffeloven 1902 § 275 tredje ledd.
- (2) Knut Øverbø var ansatt som vaktmester og vedlikeholdsleder i Unibuss AS – Unibuss – fra 1975 til 2011. Selskapet er eid av Oslo kommune og driver busstransport på oppdrag fra det offentlige.
- (3) Øverbø ble 2. juni 2014 satt under tiltale for ett tilfelle av grov korrupsjon, ett tilfelle av medvirkning til grov korrupsjon, ett tilfelle av grov utroskap og to tilfeller av utroskap. Tiltalebeslutningen omfattet i tillegg fem andre personer. For to av dem ble saken avsluttet ved Høyesteretts dom tidligere i dag i sak HR-2016-01834-A, etter felles behandling med denne ankesaken.
- (4) Oslo tingrett dømte 3. desember 2014 Øverbø til fengsel i ni måneder for ett tilfelle av grov utroskap og ett tilfelle av medvirkning til grov korrupsjon. For øvrig ble han frifunnet.
- (5) Påtalemyndigheten anket straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett som 15. januar 2016 avsa dom med denne slutningen:

"Knut Øverbø, født 29. september 1962, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276a første ledd bokstav a) og tredje ledd, jf. § 276b, til fengsel i 9 – ni – måneder. Han tilkommer et varetektsfradrag på 10 – ti – dager."

- (6) *Påtalemyndigheten* har anket lovanvendelsen og straffutmålingen til Høyesterett. Det er gjort gjeldende at lagmannsretten har anvendt straffeloven 1902 § 275 tredje ledd uriktig når den bare dømte Øverbø for brudd på § 276 a, jf. § 276 b – medvirkning til grov korrupsjon, og ikke også for brudd på § 275, jf. § 276 – grov utroskap. Lagmannsrettens dom må derfor oppheves. Subsidiært er det anført at det er utmålt for lav straff. Påtalemyndigheten har påstått at straffen settes til fengsel i ett år og seks måneder.
- (7) *Knut Øverbø* har påstått anken forkastet. Det foreligger ingen lovanvendelsesfeil, og straffen er ikke for lav.
- (8) *Jeg er kommet til at anken må forkastes og ser først på anken over lovanvendelsen.*
- (9) Lagmannsretten fant dette bevist:

"På forsommeren 2010 tok administrerende direktør i Unibuss, Helge Bernhard Leite, kontakt med teknisk sjef, Nils Aksel Ellingsen, i forbindelse med noen arbeider Leite ønsket å få utført på sin privatbolig. Ellingsen tok deretter kontakt med Komplett Bygg AS, ved Tor Gaarder. Komplet Bygg AS (heretter Komplett Bygg) hadde utført flere oppdrag for Unibuss, og Ellingsen hadde god kontakt med Tor Gaarder. Gaarder gjorde en befaring hos Leite, og sendte deretter, antagelig via Ellingsen, et tilbud på arbeidet.

Før arbeidene hos Leite ble utført, tok Ellingsen kontakt med Øverbø og fortalte om arbeidene som skulle utføres hos Leite. Ellingsen ga Øverbø i oppdrag å ta med Gaarder på en befaring på Unibuss' anlegg for å finne utbedringsarbeider på anleggene som Komplett Bygg kunne utstede fakturaer for. Øverbø var klar over at det ikke var meningen at disse arbeidene skulle utføres, men at formålet var at arbeidene hjemme hos Leite skulle skjules i fakturaer formulert slik at arbeidene på anleggene til Unibuss tilsynelatende var utført.

Kort tid etter befaringen utstedte Komplett Bygg seks fakturaer på til sammen 575 875 kroner, som ble sendt til Unibuss. Det er ikke bevismessig dekning for at Øverbø utformet teksten i fakturaene. Fakturaene ble attestert av Øverbø og anvist til utbetaling av Ellingsen."

- (10) De handlinger lagmannsretten fant bevist at Øverbø hadde utført, var altså dels at han deltok på en *befaring* på Unibuss' anlegg, og dels at han *attesterte* Komplett Bygg AS' uberettigete fakturaer til Unibuss.
- (11) Lagmannsretten dømte som nevnt Øverbø for medvirkning til grov korrupsjon, jf. straffeloven 1902 § 276 a, jf. § 276 b. Korrupsjonen besto i at Leite mottok en utilbørlig fordel fra Komplett Bygg AS i form av vederlagsfrie arbeider på sin privatbolig. Dette medvirket Øverbø til ved på nevnte måter å tilrettelegge for at Komplett Bygg AS fikk betaling fra Unibuss.

- (12) Det er videre på det rene at Øverbøs attestasjoner av de uberettigete fakturaene også rammes av utroskapsbestemmelsene i § 275, jf. § 276. Han handlet mot Unibuss' tarv i den hensikt å skaffe Leite en uberettiget fordel fra selskapet.
- (13) I tiltalen mot Øverbø er attestasjonene tatt med to steder; både i post II f, medvirkning til grov korrupsjon, og i post IV a, grov utroskap. Tingretten dømte Øverbø for brudd på begge, mens lagmannsretten bare dømte ham for brudd på det første.
- (14) Hva som i denne sammenheng er riktig, reguleres av straffeloven 1902 § 275 tredje ledd, som hadde denne ordlyden:

"Straff etter denne paragraf kommer ikke til anvendelse ved handling som går inn under § 255, jf. § 256 eller § 276 a, jf. § 276 b."

- (15) Det følger at en "handling" som går inn under korrupsjonsbestemmelsene i § 276 a, jf. § 276 b, ikke også skal straffes etter utroskapsbestemmelsene i § 275, jf. § 276. Rammes handlingen av begge, skal den med andre ord bare straffes etter korrupsjonsbestemmelsene.
- (16) I dette tilfelle rammes Øverbøs fakturaattestasjoner av korrupsjonsbestemmelsene – som også omfatter medvirkning, se § 276 a tredje ledd annet punktum. Da følger det av § 275 tredje ledd at Øverbø, for disse handlingene, ikke også skal straffes for grov utroskap. Lagmannsrettens lovanvendelse er derfor riktig.
- (17) Aktor har fremhevet at denne forståelsen av § 275 tredje ledd leder til at en vesentlig side av den straffbare handling ikke kommer frem, noe som neppe har vært lovgivers forutsetning. Domfellelsen for medvirkning til grov korrupsjon får frem Øverbøs bidrag til at Leite fikk en utilbørlig fordel. Tappingen av Unibuss kommer imidlertid bare frem hvis han også dømmes for grov utroskap.
- (18) I særmerknadene til bestemmelsen i Ot.prp. nr. 78 (2002–2003) fastslås at forhold som rammes av § 276 a første ledd bokstav a, også vil kunne oppfylle gjerningsinnholdet i § 275. Videre uttrykkes at lovendringen "gjør det klart" at korrupsjonsbestemmelsene da skal anvendes. Vår situasjon, medvirkning til korrupsjon gjennom en handling som også tapper selskapet, er ikke særskilt omtalt i forarbeidene.
- (19) Etter min mening må lovens ordlyd her være avgjørende. Når den uttrykker at handlingen bare skal straffes som medvirkning til grov korrupsjon, kan ikke Øverbø, med støtte i slike motforestillinger som jeg har nevnt, også dømmes for grov utroskap. Men som jeg straks kommer til, får denne lovanvendelsen begrenset betydning ved straffutmålingen. Den skal blant annet bygge på hvilken risiko for skade handlingen medførte – noe som innebærer at den skaderisiko Unibuss ble utsatt for, må trekkes inn.
- (20) Påtalemyndighetens anke over lovanvendelsen må derfor forkastes.
- (21) Jeg ser så på straffutmålingen.
- (22) Øverbø domfelles for å ha medvirket til at Leite ble bestukket av Komplette Bygg AS med til sammen 575 875 kroner. Som nevnt må det tas i betraktning at handlingene førte til fare for tap for Unibuss. Selskapet ble påført et tilsvarende tap og risikerte i tillegg

ytterligere tap, typisk feiltildeling av oppdrag til Komplett Bygg AS og tap av omdømme og forretningsmuligheter. Sterke allmennpreventive grunner taler for at medvirkning til så vidt betydelige bestikkelser, med risiko for slike virkninger, straffes strengt.

- (23) På den annen side var Øverbøs rolle relativt beskjeden sammenlignet med de andre involverte roller. Heller ikke forsettet var like sterkt. Initiativet til bestikkelsen – og regien på gjennomføringen – kom fra hans overordnede. Teknisk direktør Ellingsen ga, ved en enkelt anledning, Øverbø "i oppdrag" å delta på en befaring og å attestere fakturaer. Derved satte han Øverbø i en vanskelig situasjon. Øverbø sto på sin side ikke opp mot sine overordnede. Han fikk ingen direkte økonomiske fordeler av medvirkningen.
- (24) Øverbø har innrømmet at han selv, to til tre år tidligere, mottok vederlagsfrie tjenester fra Komplett Bygg AS på omkring 80 000 kroner. For dette er han blitt frifunnet fordi forholdet var foreldet. Selv om Øverbø da satte seg i en sårbar situasjon, er jeg ikke enig med påtalemyndigheten i at han har utvist et fast korrupsjonsforsett over tid. Omstendighetene rundt de handlinger han domfelles for, tilsier at de betraktes som enkeltstående og situasjonsbetingete, slik lagmannsretten har lagt til grunn.
- (25) I førstvoterendes votum i dommen som ble avsagt tidligere i dag i sak HR-2016-01834-A, fremgår at det ved straffutmålingen er grunn til å se like strengt på korrupsjon gjort overfor ledende ansatte i et offentlig foretak som Unibuss, som på korrupsjon gjort overfor offentlige tjenestemenn. Dette tilsier at Øverbø – som medvirket til bestikkelse av Unibuss' administrerende direktør – straffes etter denne strengere normen. Men i denne saken får dette etter min mening ikke stor betydning. Årsaken er at Øverbø selv hadde en underordnet stilling i det samme selskapet, og at han spilte en underordnet rolle ved den korrupsjonen som fant sted.
- (26) I Rt. 2010 side 1624 avsnittene 24 til 28 ble straffenivået ved "situasjonsbetinget og tilfeldig" korrupsjon, i form av bestikkelser på minst 100 000 kroner av en offentlig saksbehandler, satt til fengsel i rundt åtte måneder. I Rt. 2012 side 243 avsnittene 53 til 54 ble straffenivået ved "planmessig" korrupsjon, i form av bestikkelser på omkring 200 000 kroner av en ansatt i et kommunalt eiendomsforetak, satt til fengsel i ett år og seks måneder.
- (27) Nivået i denne saken bør ligge et sted i mellom. De konkrete momentene jeg har pekt på, tilsier etter min mening at straffenivået for de handlinger Øverbø domfelles for, bør være fengsel i noe over ett år.
- (28) Fra dette utgangspunktet skal straffen reduseres fordi Øverbø i oktober 2011, i andre avhør, tilsto forholdet og erkjente straffeskyld. Selv om tilståelsen neppe bidro nevneverdig til oppklaringen, mener jeg han bør tilstå en strafferabatt på omkring to måneder, jf. straffeloven 1902 § 59 annet ledd.
- (29) Det har nå gått omkring fem år siden Øverbø ble pågrepet og tilsto. Tidsbruken skyldes at hans sak ble behandlet som del av et større sakskompleks som krevde omfattende etterforskning og irettesetting. Det forhold Øverbø dømmes for, var imidlertid avgrenset og kunne – etter at han tilsto – vært behandlet raskere. Jeg mener derfor at også tidsbruken kvalifiserer til en strafferabatt på omkring to måneder.

(30) Samlet sett leder dette til at straffen settes til fengsel i ni måneder, slik lagmannsretten kom til.

(31) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(32) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(33) Dommer **Matheson:** Likeså.

(34) Dommer **Bull:** Likeså.

(35) Dommer **Indreberg:** Likeså.

(36) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: